

Ár 2012, föstudaginn 10. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 50/2011**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 4. ágúst 2011, með kvörtun sóknaraðila dagsettri 3. ágúst 2011. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 11. ágúst 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu þann 12. september 2011. Var bréfið sent sóknaraðila með bréfi nefndarinnar dagsettu þann 13. september 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 21. október, 30. nóvember, 9. og 16. desember 2011, 13. janúar og 3., 10. og 17. febrúar 2012. Vegna mikils málafjölda fyrir nefndinni hefur úrskurður í málinu dregist.

II.

Málsatvik.

Sóknaraðilar hófu viðskipti við FF 24. ágúst 2009, með stofnun tékkareikninga. Þann 24. ágúst 2009 var skrifað undir yfirlýsingu þess efnis að frá undirskriftardegi til ársloka 2009 myndu sóknaraðilar njóta sérkjara á reikningum sínum. Fólu sérkjörin það í sér að til hliðsjónar og útreiknings yrði aðallega miðað við 4. þrep NETreiknings, sem á þeim tíma var 9,20%, og til vara Gullárareikning FF með 5% álagi, sem á þeim tíma var $9,68\% * 1,05 = 9,11$ ef sá vaxtaúreikningur skilaði betri ávöxtun á samningstímanum. Umræddur sérkjarareikningur skyldi alltaf vera laus til útteknar fyrir reikningseigendur. Þann 28. desember 2009 var yfirlýsingin endurnýjuð fyrir árið 2010. Sóknaraðili kveðst aftur hafa samið við varnaraðila um sérkjör í janúar 2011.

Að sögn sóknaraðila fólu sérkjörin annaðhvort í sér að reikningarnir skyldu bera óverðtryggða vexti samkvæmt efsta þrepi á netreikningi sparisjóðanna eða kjör sem efnislega hefðu hliðsjón og tækju mið af verðtrygðum Áskriftareikningi hjá FF, ef útreikningur slíkra kjara í árslok hverju sinni leiðir í ljós betri ávöxtun en hinn óverðtryggði netreikningur. Sá hluti sérkjarasamninga sóknaraðila var umsaminn munnlega að sögn sóknaraðila.

Í lok desember 2009 kveðst sóknaraðili M hafa fengið greidda vexti inn á reikning sinn hjá FF alls kr. 1.616.444 og var hluti innborgunar vegna hinna sérstöku sérkjara. Eftirstöðvar vegna þessara sérkjara kr. 85.556 voru síðan greiddar inn á reikning hans þann 4. febrúar 2010. Sóknaraðili N fékk hliðstæðar greiðslur inn á sinn reikning. Við útreikning í desember 2010 kom í ljós að hin sérstöku kjör gæfu nokkuð betri ávöxtun en hinn óverðtryggði netreikningur fyrir árið 2010. Kveðast sóknaraðilar mismuninn greiddan inn á reikninga sína þann 25. janúar 2011.

Í janúar 2011 var að sögn sóknaraðila gengið munnlega frá sérkjarasamningi með sömu ákvæðum efnislega og áður, fyrir árið 2011. Þá hafði FF yfirtekið FF. Þann 7. mars 2011 yfirtók F síðan FF. Þann 7. júlí 2011 gaf A, fyrrverandi starfsmaður/sérfræðingur á FF út yfirlýsingu um samkomulag sóknaraðila við forvera varnaraðila, frá janúar 2011. Kvað A að kjör reiknings sóknaraðila hafi tekið mið af efsta þrepi netreiknings FF, eins og þau voru hverju sinni. Að auki hafi komið til skoðunar ávöxtun áskriftarreiknings FF eins og hún hafi verið á hverju ári.

Þann 6. apríl 2011 sendi sóknaraðili M varnaraðila bréf þar sem hann fór þess á leit við varnaraðila að staðið yrði við samning hans og sóknaraðila N við FF vegna ársins 2011. Varnaraðili hafði áður tjáð sóknaraðila að sérkjör sóknaraðila væru niður fallin við yfirtöku varnaraðila á FF. Varnaraðili hafnaði beiðni sóknaraðila munnlega þann 27. maí 2011. Þann 30. maí 2011 sendi sóknaraðili varnaraðila annað bréf og óskaði eftir skriflegri og rökstuddri niðurstöðu varnaraðila. Einnig krafðist sóknaraðili til vara að sóknaraðilar ættu rétt á vöxtum skv. 1. másl. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu, sbr. 1. mgr. 18. gr. Þann 29. júní 2011 hafnaði varnaraðili kröfum sóknaraðila.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 3. ágúst 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess aðallega að F verði í stað FF talið skylt að hlíta samningi þeirra við FF í janúar sl. um sérkjör fyrir árið 2011 á innlánsreikningum nr. X og Y, sem fela annaðhvort í sér að reikningarnir skuli bera óverðtryggða vexti samkvæmt efsta þrepi á Netreikningi FF eða kjör sem efnislega hafi hliðsjón og taki mið af verðtryggðum Áskriftarreikningi hjá FF ef útreikningur slíkra kjara í árslok hverju sinni leiðir í ljós betri ávöxtun en hinn óverðtryggði Netreikningur. Þá er varðandi aðalkröfu gerð sú krafa um innlánsreikninga sóknaraðila að viðurkennt verði að vaxtaákvæði og kjör hjá hinum almennu sparissjóðum eigi við eftir að varnaraðili í nafni FF hætti endanlega útgáfu á sérstakri vaxtatöflu m.a. með greindum innlánsreikningum, en slík tafla var síðast birt og tilkynnt þann 1. apríl 2011 og í gildi þar til vaxtatafla F kom út þann 11. apríl 2011. Til vara er þess krafist að viðurkennt verði að sóknaraðilar eigi rétt til vaxta á framangreindum innlánsreikningum fyrir árið 2011 skv. 1. másl. 4. gr. laga nr 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. 1. mgr. 18. gr. laganna.

Sóknaraðilar vísa til þess að sérkjarareikningar þeirra séu sjálfstæðir reikningar og byggðir upp með hliðsjón af tilteknum sérkjörum.

Sóknaraðili bendir á að munnlegur samningur sé jafngildur skriflegum takist að færa sönnur á efni hins munnlega samnings. Slík sönnun sé borðliggjandi með hliðsjón af sérstöku innborgunum vegna sérkjaranna og yfirlýsingu A, enda sýnist sóknaraðila ekki vera sjálfstæður ágreiningur um tilvist og efnisinnihald samnings sóknaraðila frá því í janúar 2011.

Sóknaraðili vísar til þess að umræddir reikningar séu sérkjarareikningar og þannig skráðir hjá báðum sparisjóðunum og útibúi F eftir yfirtöku á FF. Komi þetta fram í yfirliti frá 15. apríl 2011. Umræddir reikningar muni enn skráðir sem sérkjarareikningar nema varnaraðili hafi breytt því einhliða.

Sóknaraðili telur ágreining í málinu lúta að því að varnaraðili telji umrædda sérkjarareikninga vera með þeim hætti að ólöglegt sé. Sóknaraðili telur svo ekki vera enda hafi ekki verið tekið við sparifé sóknaraðila gegn verðtryggingu. Slík móttaka væri hins vegar skilyrði og grundvöllur hugsanlegs ólögmetis. Ekki sé bein tenging við verðtryggð kjör heldur einungis viðmið varðandi ávöxtun á sérkjarareikningum.

Áréttað er að sóknaraðilar hafi fengið sérstaka innborgun vegna ára 2009 og 2010 inn á reikninga sína sem sýni að sérkjörin hafi verið í fullu gildi þótt munnleg væru.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili vísar til þess að samkomulag um verðtryggða ávöxtun til vara á óverðtryggðum sparifjárreikningi sé brot á 15. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu og 3. gr. rgl. nr. 492/2001 um verðtryggingu sparifjár og lánsfjár. Varnaraðili bendir á að samkomulagið feli í sér verðtryggða skuldbindingu fjármálastofnunar án þess að spariféð sé bundið á innlánsreikningi í lögmeiltan tíma sem í dag sé 36 mánuðir. Slík skuldbinding um verðtryggð innlán sé lögbundin og háð binditíma. Varnaraðila sé þannig óheimilt að taka við verðtryggðum lánnum ef ekki sé fylgt ákvæðum laga og reglugerðar um binditíma. Af þessum sökum telji varnaraðili efni samkomulagsins ólöglegt sem geri kvartendum í máli þessu ókleift að bera það fyrir sig.

Kröfu um vexti á grundvelli 1. másl. 4. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. 1. mgr. 18. gr. laganna er einnig hafnað þar sem hið ólögmeta viðmið hafi ekki áhrif á þá vexti sem óverðtryggðir innlánsreikningar miði við samkvæmt vaxtatöflu varnaraðila.

V.

Niðurstaða.

Í málinu er ekki greint á um aðild eða efni samningsins. Hins vegar snýst ágreiningur aðila um það hvort sérstök kjör á óverðtryggðum og óbundnum tékkareikningi um að miða ávöxtun við ávöxtun á tilteknum verðtryggðum reikningi varnaraðila ef slík ávöxtun reynist reikningseiganda hagstæðari, skv. samningi sem gerður hafi verið til eins árs í senn séu lögmeilt eða brjóti í bága við lög.

Reglan um samningafrelsi er meginregla í íslenskum rétti og leiðir af henni að aðilar mega almennt ráða því hvort samningur sé gerður, við hvern og hvert efni samningsins skuli vera. Undantekningar frá reglunni um samningafrelsi ber að túlka þröngt. Þá er það ein af grundvallarstoðum íslensks réttar að samninga beri að efna. Fari efni samningsins í bága við lög ber að ógilda samninginn.

Samkvæmt 15. gr. laga um vexti og verðtryggingu, er Seðlabankanum heimilt að setja reglur um lágmarksbindingu sparifjár vegna verðtryggingar innistæðna. Um þetta gilda reglur Seðlabanka Íslands nr. 492/2001, en þar er mælt fyrir um að lágmarksbinditími innistæðna vegna verðtryggðra innlána sé 36 mánuðir.

Þau sérkjör sem hér um ræðir voru á óbundnum tékkareikningum og lutu að því að innlánin skuli bera óverðtryggða vexti samkvæmt efsta þrepi á Netreikningi FF eða hafa hliðsjón af og taka mið af verðtryggðum Áskriftareikningi hjá FF ef

útreikningur slíkra kjara í árslok hverju sinni leiðir í ljós betri ávöxtun en hinn óverðtryggði Netreikningur.

Samkvæmt gögnum málsins er hvergi vísað til þess í samningi aðila að innlánin skuli breytast eftir verðlagi í landinu eða samkvæmt nánar tilgreindri vísitölu heldur er eingöngu talað um að kjörin skuli miða við ávöxtun á tilteknum verðtryggðum Áskriftarreikningi hjá sparisjóðunum ef útreikningur slíkra kjara í árslok leiðir í ljós betri ávöxtun en hinn óverðtryggi Netreikningur. Að mati nefndarinnar verður að telja að til þess að um væri að ræða verðtryggingu í skilningi vaxtalaga þá yrði samningurinn að mæla ótvírætt fyrir um tengingu við nánar tilgreinda vísitölu, sbr. 13. gr. vaxtalaga nr. 38/2001.

Með vísan til þess að samningurinn kveður ekki ótvírætt á um verðtryggingu í skilningi 13. gr. vaxtalaga og með hliðsjón af meginreglu fjármunaréttarins um samningafrelsi og þess að samninga skuli efna, þá verður samningnum ekki vikið til hliðar á grundvelli þess að hann hafi verið ólögætur þar sem hann hafi verið andstæður ákvæði 15. gr. vaxtalaga nr. 38/2001 um lágmarksbindingu verðtryggðra skuldbindinga.

Með vísan til alls framangreinds er krafa sóknaraðila um að varnaraðila beri að efna samning aðila tekin til greina.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Krafa sóknaraðila, M og N um að varnaraðila F beri að efna samning sóknaraðila við FF frá því í janúar 2011 um að innlánsreikningar sóknaraðila. nr. X og Y skuli bera sérkjör við uppgjör fyrir árið 2011 er tekin til greina.

Reykjavík, 17. febrúar 2012

Auður Inga Ingvarsdóttir

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Sérálit Odds Ólasonar

Tekið er undir með meirihluta að samningafrelsi sé meginregla í íslenskum rétti og leiðir af henni að aðilar mega almennt ráða því hvort samningur, við hvern og hvert efni samningsins skuli vera og að undantekningar frá reglunni um samningsfrelsi ber að túlka þröngt. Ein af grundvallarstoðum réttarins er sú að samninga beri að efna. Fari efni samningsins í bága við lög ber að ógilda samninginn.

Hér kemur hins vegar til skoðunar hvaða svigrúm aðilar hafa til að semja um kjör sem taka mið af verðtryggingu.

Lög um vexti og verðtryggingu, heimila Seðlabankanum að setja reglur um lágmarksbindingu sparifjár vegna verðtryggingar innistæðna. Um þetta gilda reglur Seðlabanka Íslands nr. 492/2001, en þar er mælt fyrir um að lágmarksbinditími innistæðna vegna verðtryggðra innlána sé 36 mánuðir. Af lögnum og reglugerðum er ljóst að verðtryggingu verður ekki komið við nema lög heimili það sérstaklega og er samningsfrelsi aðila í þeim efnum því settar verulegar skorður. Verðtrygging er

Þannig bundin ýmsum skilyrðum, svo sem um láns- eða binditíma og um þann vísitölugrunn sem nota má til verðtryggingar. Hafa dómstólar talið að slík ákvæði séu ekki undanþæg, sbr. t.d. Hrd. 80/1997. Þá hafa dómstólar einnig mótað tilteknar reglur við framsetningu verðtryggingarákvæða, svo sem að geta skuli grunnvísitölu, sjá t.d. Hrd. 166/1993. Á hinn bóginn er að finna í lögum ákvæði um verðtryggingu sem víkja frá þeim skorðum sem settar eru í reglum Seðlabankans og í þeim reglum er einnig að finna undantekningar, t.d. varðandi orlofsreikninga.

Eins og rakið er í meirihlutaálitinu voru sérkjör þau sem hér um ræðir á óbundnum tékkareikningum og lutu að því að innlánin skyldu bera óverðtryggða vexti samkvæmt efsta þrepi á Netreikningi FF eða hafa hliðsjón af og taka mið af verðtryggðum Áskriftarreikningi hjá FF ef útreikningur slíkra kjara í árslok hverju sinni leiðir í ljós betri ávöxtun en hinn óverðtryggði Netreikningur.

Eins og hér er ástatt verður ekki fallist á að þó hvergi sé vísað til þess í samningi aðila að innlánin skuli breytast eftir verðlagi í landinu eða samkvæmt nánar tilgreindri vísitölu, þá jafngildi ofangreind ákvæði ekki verðtryggingu. Að mati minnihlutans verður að telja að hér sé um að ræða verðtryggingu í skilningi vaxtalaga. Með því að einungis er heimilt að miða við eina tegund vísitölu í þessu samhengi þá gildi einu þó samningurinn mæli ekki ótvírætt fyrir um tengingu við nánar tilgreinda vísitölu, sbr. 13. gr. vaxtalaga nr. 38/2001, enda er fulljóst við hvaða vísitölu viðmiðunarreikningur miðast. Þá ber til þess að líta, að óhjákvæmilegt að verðbótáþáttur fylgi, þegar viðmið við ávöxtun verðtryggðs reiknings er notað til að uppfylla samning aðila. Slík ávöxtun fæst alla jafna ekki nema innistæða sé bundin til þriggja ára, en slíkt var ekki skilyrði í samningi þeim sem hér um ræðir.

Með því að samningur aðila verður ekki heimfærður undir nein þau lagaákvæði sem veita undanþágur frá skilyrðum verðtryggingar verður ekki séð, hvaða takmörkunum verðtrygging yrði háð í raun, ef fallist væri á að samningar af þessu tagi brytu ekki í bága við fyrrgreindar reglur. Vaxtalög að hafa að vísu ekki að geyma bein ákvæði um að ógild séu samningsákvæði sem hafi það að markmiði að fara í kringum ákvæði laganna, en skortur á slíkum ákvæðum verður ekki talinn standa því í vegi að ógilda megi samninga sem því marki eru brenndir.

Samningurinn verður þannig ekki túlkaður á annan hátt en þann að aðilar hafi sammælt um verðtryggingu í skilningi 13. gr. vaxtalaga. Með hliðsjón af þeim sjónarmiðum sem rakin hafa verið framan um þrönga túlkun verðtryggingarheimilda, verða almennar fjármunaréttarins um samningafrelsi að víkja. Minnihlutinn telur því að samningnum verði að víkja til hliðar á grundvelli þess að hann hafi verið ólögsmætur þar sem hann hafi verið andstæður ákvæði 15. gr. vaxtalaga nr. 38/2001 um lágmarksbindingu verðtryggðra skuldbindinga.

Með vísan til alls framangreinds er fallist á kröfu varnaraðila um að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Reykjavík, 17. febrúar 2012
Oddur Ólason